

Devaterník šedý

Helianthemum canum (L.) Baumg.

Stupeň ohrožení: C2

syn.: *Cistus canus* L.; *C. vinealis* Willd.; *Rhodax canus* (L.) Fuss; *Helianthemum marifolium* (L.) Mill. var. *canum* (Jacq.) Grosser

POPIS

Drobný polokeř, jehož sterilní větve jsou plazivé, fertilní vystoupavé až přímé, přitiskle chlupaté, pod květenstvím šedoplstnaté, max. výška 25 cm. Listy vstřícné, úzce eliptické až úzce obvejčité, 10-20 mm dl., až 4 mm široké, zašpičatělé, na líci roztroušeně chlupaté delšími 2-4ramennými svazčitě uspořádanými chlupy, na rubu jsou velmi hustě bělošedoplstnaté. Květy uspořádány do krátkého chudokvětého terminálního květenství, koruna 5četná, korunní lístky široce obvejčité, na vrcholu zaoblené-uťaté, žluté, průměr květu nepřesahuje 15 mm. Kališní lístky ve 2 kruzích, vnější 2 zelené odlišného tvaru (čárkovitě kopinaté), vnitřní 3 široce vejčité, blanité, s delšími i hvězdovitými chlupy. Plod vejčité kulovitá tobolka, asi 5 mm v průměru, semena kulovitá nebo naznačeně hranatá, 1-1,7 mm dl., červenohnědá, hladká.

EKOLOGICKÉ NÁROKY

Reliktní, pravděpodobně dealpinský xerotermofilní a bazofilní druh, rostoucí na skalách, na skalních drolinách, nejčastěji na skalních stepích v neuzavřených xerotermních společenstvech na lokalitách se značným sklonem (málo přístupných). Půdy mělké, na živiny bohaté, vápnité s pH 7-8, typu rendzin na vápencích a vápnitých pískovcích. Všechny české lokality leží v území mezi ročními izotermami 8 a 9 st. C., srážkami jsou to území suchá s dlouhodobým normálem 500-550 mm, příp. 450-500 mm. Všechny lokality se nacházejí v rozmezí 200-400 m nadmořské výšky. Druh inklinuje především k biotopům skalních stepí na karbonátových substrátech. Roste převahou na jižních, ale i jihozápadních svazích zaříznutých údolích. Význačný druh sv. *Seslerio-Festucion glaucae* (skalní stepi, zvláště *Helianthemum canum*-*Caricetum humilis* a *Helianthemum canum*-*Seslerietum calcariae*) mimo naše území s přesahem do sv. *Bromion* (šírokolisté suché trávníky) a sv. *Festucion valesiacae*.

ROZŠÍŘENÍ

Submediteránně-mediterránní, subatlantský druh, jehož areál je značně roztržštěný. Vyskytuje se ve 2 větších kompaktních areálech: první leží v severním Španělsku a v jižní a střední Francii, druhá pak na Apeninském i Balkánském poloostrově, všechny ostatní lokality se vyskytují v malých areálech: jižní a střední Anglie, Německo, Čechy, Slovensko, Maďarsko, Transsylvánie, v Turecku, Arménii a na Krymu. Výjimečné exklávy leží v severní Africe, na Sardinii, v Irsku a na švédském ostrově Öland.

Roste pouze v Čechách, lokality tvoří 3 blízké, avšak izolované arely: (1) karlístejnská (Plešivec a Javorka, Kněžská hora, Velká Hora u Karlštejna, Doudnáč, Koda, Tetín, Srbsko, Krupná, Korna, údolí Bubovického potoka a blízké okolí); (2) pražská (Butovice, Sv. Prokop, Hlubočepy, Velká Chuchle, Radotínské a Chotěbořské údolí); (3) severočeská (Sovice u Brzánky, Větlá, Radouň, Štětí, Stračí, Počeplice, Ješovice). Toman (1973) vypočítává celkem 45 doložených a revidovaných lokalit v těchto třech areálech. Všechny známé lokality leží v kolinním vegetačním stupni. Na Moravě chybí: jediný, avšak pochybný a neověřený údaj pochází ze Sv. Kopečku u Mikulova.

Eutrofizace lokalit, zarůstání aktivními druhy; je to konkurenčně velmi slabý druh, vyžadující silně sklonité, nepřístupné skalnaté svahy. Přímá likvidace proto hrozí jen v omezené míře.

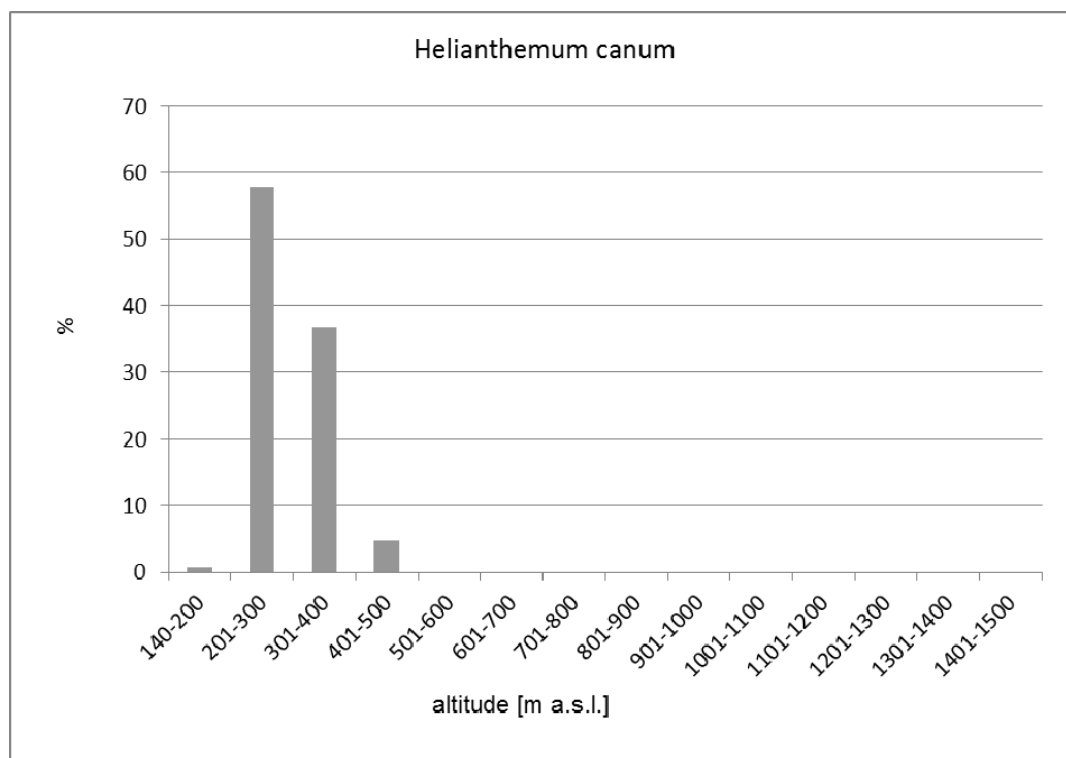
JANCHEN E., 1907. *Helianthemum canum* (L.) Baumg. und seine nächsten Verwandten. Abh. Zool.-Bot. Ges. Wien 4/1: 1-68

DOMIN K., 1932. Československé devaterníky. – Věst. Král. Čes. Společ. Nauk, cl. math.-natur., 193/32: 1-55

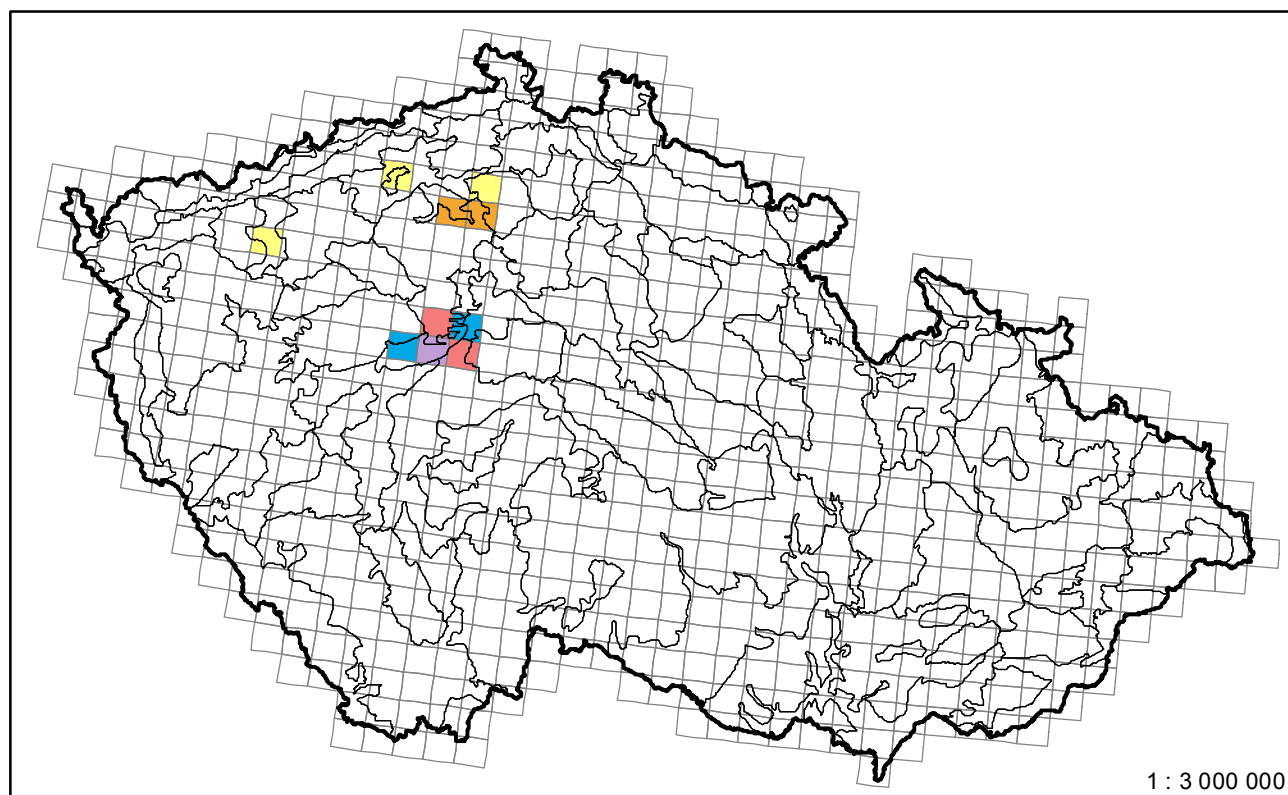
TOMAN M., 1973. Rozšíření druhu *Helianthemum canum* (L.) Baumg. v Čechách. Sborn. Pedag. Fak. Ústí n. L., Přír. Vědy, 2: 72–77

[illegible]

Výskyt podle nadmořských výšek

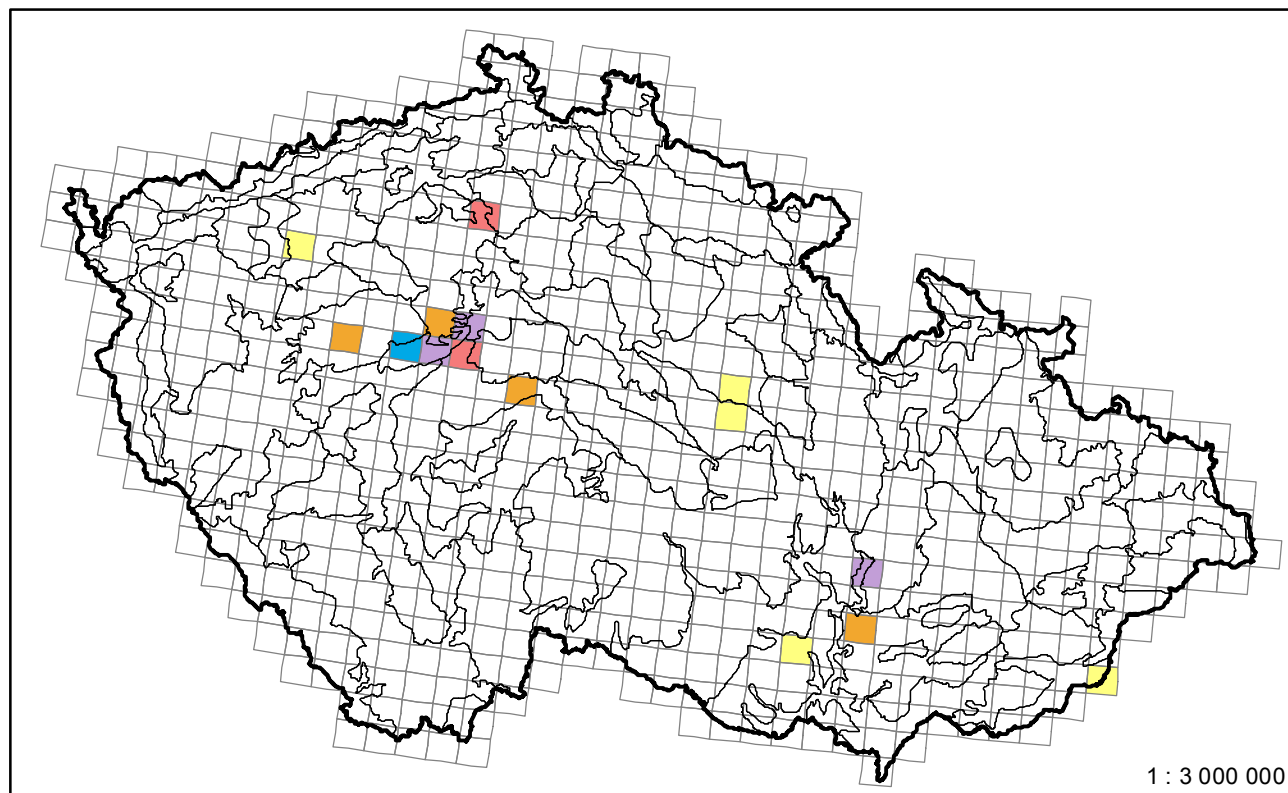

Výskyt do roku 2000

počet lokalit   1 - 2   3 - 6   7 - 9   10 - 13   38 - 47

Výskyt po roce 2001

počet lokalit   1   2 - 3   4 - 6   7 - 22   32